

УДК 378:004.032.6

І.Ю. Шахіна, О.І. Ільїна
м. Вінниця, Україна

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ WEB 2.0 У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Постановка проблеми. Характерною рисою сучасного суспільства є інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, одним із важливих напрямів яких є Інтернет-технології. У сучасному світі Інтернет-технології стали відігравати ключову роль не тільки в бізнесі, інформаційно-аналітичній діяльності, але й у сфері освіти. Їх активне використання у навчанні стало можливим завдяки появі та інтенсивному розвитку технологій Web 2.0.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідженню використання інтернет-технологій у сфері педагогічної освіти приділена значна увага в роботах таких учених як: А. Андреев, В. Биков, І. Зимняя, С. Капіца, Г. Козлакова, С. Мушер, Є. Полат, А. Себрант, А. Семенов, Ю. Татур, В. Філіпов та інших учених.

Використанням соціальних сервісів у навчальному процесі займаються такі науковці, як В. Биков, Р. Гуревич, І. Захарова, М. Кадемія, Н. Морзе, Є. Патаракін та ін.

Метою нашої статті є характеристика різних соціальних сервісів для використання у навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом концепція Web 2.0 стала однією з фундаментальних засад розвитку Інтернету. Незважаючи на те, що термін «Web 2.0» використовується досить давно та в сучасному розумінні лише після конференції 2004 року, присвяченій Web 2.0 (<http://www.web2con.com>), за матеріалами якої Тім О'Рейлі опублікував першу та найпопулярнішу статтю «What Is Web 2.0?», де вперше було наочно показано різницю між мережею першого та другого покоління, а також надано визначення цього терміна, — «Web 2.0 — це методика проектування систем, які шляхом обліку мережних взаємодій, стають тим кращими, чим більше людей ними користуються. Основною рисою Web 2.0 є принцип залучення користувачів до наповнення і багаторазового використання контенту» [1]. Нині термін «Web 2.0» найчастіше пов'язують з так званими соціальними сервісами і мережами, які дають змогу поєднувати людей у соціальні групи, швидко шукати односторонніх і потрібну інформацію. На початку 90-х років Всесвітня мережа сприймалася як система загальнодоступної інформації, яка складається з набору мультимедійних об'єктів, пов'язаних за допомогою гіперпосилань — Web 1.0, який можна розглядати як «Інтернет тільки для читання» [2]. Тобто, раніше Інтернет уможлилював лише пошук інформації та її читання, а шляхів для взаємодії з користувачами або участі у створенні контенту було дуже мало. Але на той час більшість власників веб-сайтів бажали лише мати загальнодоступну інформацію в Інтернеті про себе в будь-який час і тим самим окреслити свою присутність в Інтернеті.

Інший, новий погляд на цю інноваційну цифрову технологію з'явився у 2005 році після згаданої конференції, коли Всесвітню павутину почали розглядати в якості основного фактору, що сприяє створенню і розповсюдженню інформації (контенту) по всій мережі. Цей, безсумнівно, еволюційний підхід поєднував користувачів мережі Інтернет у співтовариства, тим самим полегшуючи розповсюдження інформації та обмін нею. Web 2.0 — це позначення нових технологій, нового етапу еволюції в Інтернеті [3], який не прийшов раптово, замінивши застарілі сайти, навпаки, це результат постійного поточного прогресу, логічне його вдосконалення.

Усе більше увагу теоретиків та практиків привертає проблема використання сервісів Web 2.0 у навчальному процесі. Розвиток соціальних мереж і технологій Інтернету (Web 2.0) відкриває величезні можливості для застосування їх в освітній діяльності, оскільки ставить у центр навчального процесу взаємодію студентів між собою та викладачами на основі інструментів соціального програмного забезпечення. Усунення мовного бар'єра, робота за

певною тематикою, пошук спільного розв'язання поставленої проблеми тощо — це один із сучасних шляхів вирішення питання розвитку комунікативних навичок майбутнього фахівця. Навчання студентів у ВНЗ із використанням телекомунікаційних проектів стимулює та підвищує якість підготовки фахівців.

Так, варто виділити наступні сервіси для використання в навчальному процесі:

1. *Блог* (blog) — засіб (синоніми: програмне середовище, оболонка, движок) для публікації матеріалів у мережі з можливістю доступу до його читання (ведення особистого щоденника в мережі) (www.livejournal.ru).

2. *Вікі* (WikiWiki) — засіб для створення колективного гіпертексту, де історія внесення змін зберігається. Приклади: <http://wikipedia.com> <http://letopisi.ru>, <http://wiki.ciit.zp.ua>.

3. *Делішес* (Delicio.us) — засіб для зберігання закладок на веб-сторінки з описами, можливістю пошуку і вибіркового колективного доступу (<http://www.bobrdobr.ru>).

4. *Ютуб* (youtube) — засіб для зберігання, перегляду й обговорення відеозаписів (<http://youtube.com>, <http://rutube.ru>).

5. *Флікр* (Flickr), *Панораміо* (Panoramio), *Пікаса* (Picasa) — фотосервіси.

6. Сервіси для створення *карт знань*.

Сервіси Веб 2.0 дозволяють працювати з веб-документами спільно, обмінюватися інформацією і працювати з масовими публікаціями.

Можливості і досвід використання сервісів дозволив намітити деякі підходи до використання їх у навчальному процесі вищої школи. Загальні функціональні властивості перерахованих вище сервісів досить повно і коректно описані у вільній енциклопедії — Вікіпедії (www.wikipedia.ru).

Виділимо можливі варіанти застосування таких сервісів:

1. *Блог* (від англ. blog, web log — «мережевий журнал або щоденник подій») — це веб-сайт, основний вміст якого складають записи, що регулярно додаються, зображення або мультимедіа. За авторським складом блоги можуть бути особистими, груповими (корпоративними, клубними...) або суспільними (відкритими). Для блогів характерна можливість публікації відгуків «коментарів» відвідувачами.

Ведення блогу передбачає наявність програмного забезпечення, що дозволяє звичайному користувачу додавати і змінювати записи та публікувати їх в Інтернеті. Таке програмне забезпечення називається движком блога. Наприклад: LiveJournal, Friendbuzz, LiveInternet, Blogger, ...

Застосування блогів дозволяє проявити наступні функції, цілком доречні в педагогіці: комунікативну, самопрезентації, об'єднання і утримання соціальних зв'язків, саморозвитку або рефлексії, психотерапевтичну.

Можливі напрями використання блогів у навчальному процесі такі, як: джерело навчальної інформації заздалегідь опублікованої викладачем; організація дискусій (семінарів) за темами навчальної програми; організація дистанційного навчання; контроль публікацій і обговорень контрольних робіт і завдань студентів, які вони виставляють у власних блогах.

2. *Вікі* є веб-сайтом, структуру і вміст якого користувачі можуть спільно змінювати за допомогою інструментів, що надаються самим сайтом. Найбільшим і відомим вікі-сайтом є Вікіпедія (wikipedia.com).

Для створення вікі-середовища також необхідне спеціальне програмне забезпечення (движок вікі), досить простий у функціональності і використанні, тому що майже всі дії зі структуризації й обробки вмісту робляться користувачами вручну.

Наведемо два нескладні сценарії проведення заняття на базі вікі:

– Розробка глосарію. Є складовою частиною будь-якого навчально-методичного комплексу. Труднощі його складання полягають у тому, що часто одне і те ж поняття має декілька тлумачень. Проблема полягає у виборі поняття з безлічі визначень для використання глосарію навчальної дисципліни. Викладач може запропонувати найвдаліше, на його думку, визначення терміну і декілька інших визначень.

Студенти, робочі місця, яких мають включати комп'ютер з виходом в Інтернет, після реєстрації в системі вікі, вивчають, редагують і пропонують своє бачення термінів, опублікованих заздалегідь викладачем у вікі. Зрозуміло, що робочі місця студентів і викладача можуть розташовуватися не тільки в навчальній аудиторії.

Оскільки вся історія публічних редагувань зберігається, то учасникам навчального процесу можна аналізувати весь перебіг заняття. У результаті заняття, яке може проводитися як у вільному режимі часу (offline) так і в реальному часі, на сервері зберігається результат роботи групи, який доступний усім учасникам. Критерієм якості заняття є активність учасників і зміст повідомлень. Одночасно студенти розвивають аналітичне мислення і освоюють нові можливості Інтернету.

– Створення колективного навчального матеріалу. Викладач пропонує фрагмент теоретичної частини курсу, наприклад, з навчального посібника, а студенти редагують його. Фактично виходить колективна модернізація тексту навчального матеріалу. Критерієм оцінки заняття є активність студентів групи і зміст коментарів. У результаті можна отримати глибше вивчення теорії студентами.

До речі, кращий дидактичний ефект, дуже корисний як для викладача, так і для студента дає завдання на конспектування навчального матеріалу, подальшу його публікацію і обговорення зі студентами у вікі.

3. *Делішес* (від англ. delicious — «чудовий») — це веб-сайт, що безкоштовно надає зареєстрованим користувачам послугу зберігання і публікації закладок на підібраних, з певною метою, сторінках Всесвітньої мережі. Всі відвідувачі делішеса можуть переглядати наявні закладки, впорядковувати їх за важливістю і присвоєними мітками (тегами).

Зареєстрований користувач може додати закладку на будь-яку веб-сторінку, вказавши інтернет-адресу, назву закладки, її короткий опис і мітки (ключові слова). Для організації закладок на сайті використовується неієрархічна система міток. Користувачі можуть привласнювати закладкам довільні мітки. Одній закладці можна привласнити декілька міток. Вибираючи певну мітку або групу міток, можна переглянути список закладок за цими мітками. Для кожної закладки можна переглянути список своїх міток, споріднених міток, а також список міток, присвоєних іншими користувачами. Окрім своїх закладок із заданою міткою можна переглядати списки популярних закладок (чим більше шрифт — тим мітка популярніша) або ж недавно доданих іншими користувачами. Тим самим можна відстежувати останні тренди Інтернету.

За замовчанням, усі збережені користувачем закладки доступні для публічного перегляду, хоча користувач може відзначити закладки як приватні.

Таким чином, можливості сервісу полягають у тому, що на ньому можна зберігати і класифікувати заздалегідь підібрані закладки адрес сайтів із певних навчальних тем. За допомогою делішеса забезпечується доступ до цих посилань і взаємообмін списків для членів навчальної групи.

Вдалим прикладом слугує сервіс соціальних закладок Бобрдобр, який орієнтований на колективну роботу з інформацією і пропонує засоби для її пошуку, рейтингування та зберігання. Фактично — це майданчик, на якому йде збір інформації про Інтернет-простір у вигляді посилань, причому користувач не тільки споживає цю інформацію, але і сам надає її іншим користувачам. Це інструмент самоідентифікації, оскільки, збираючи посилання на ті або інші ресурси, користувач виявляє сфери власних інтересів. У процесі користування сервісом, кожен користувач формує унікальну хмару тегів, тобто ключових слів, якими він позначав ті або інші посилання в мережі. Ці теги відображають реальні інтереси користувача, за їх кількістю можна судити про ступінь зацікавленості користувача тією або іншою темою. Іноді уявлення користувача про свої інтереси можуть не співпадати з реальністю, іншими колегами. Наочне представлення подібної інформації може слугувати додатковим навчальним стимулом і дозволяє здійснювати направлену навчальну діяльність, покликану привести бажане у відповідність з дійсним.

У свою чергу викладач може зібрати колекцію посилань з будь-якої тематики, що цікавить

його, а супроводжуючі теги допоможуть швидко знайти всі посилання одного типу.

Сервісом може скористатися викладач будь-якої дисципліни, якщо в процесі занять він збирається використовувати матеріали, викладені в Інтернеті. Таким чином, буде забезпечений однаковий набір посилань для всіх слухачів з різних тем курсу (своєрідна веб-сервер-бібліографія), для викладача це швидка навігація за заздалегідь складеним набором посилань під час підготовки до занять і ін. Це можуть бути і теги, що позначають, до якого заняття належить той або інший матеріал.

Під час групової роботи сервіс дозволяє спільно працювати над інформацією (переглядати, оцінювати, доповнювати). Викладачу для контролю навчального процесу можна керуватися принципом: «Покажи мені свої теги і я визначу чи правильно виконане завдання».

4. *Ютьюб* (YouTube) — сервіс, що надає послуги хостингу (розміщення) різних відеоматеріалів. Користувачі можуть додавати, переглядати і коментувати ті або інші відеозаписи. Завдяки простоті і зручності використання, YouTube став одним з найпопулярніших місць для розміщення відеофайлів. На сайті можуть бути представлені як професійно зняті фільми і кліпи, так і любительські відеозаписи для різних цілей і тематики.

Вивчаючи зміст навчальних матеріалів за вказаними посиланнями можна одночасно познайомитися з інноваційними видами електронних занять, так званими підкастами (podcast), які є записом аудіо/відео/аудіо+відео фрагментів навчальних занять. Підкасти набули поширення у зв'язку з простотою їх виготовлення на сучасних засобах ІКТ.

5. *Флікр* (Flickr), *Панораміо* (Panoramio), *Пікаса* (Picasa) — фотосервіси.

Flickr (<http://flickr.com>) фотосервіс порталу Yahoo. Flickr — це веб-сайт для розміщення фотографій, їх обговорення та архівування. Широко використовується блоггерами, для зберігання фотографій. Дозволяє створювати тематичні групи, соціальні мережі.

Власник фотографій має можливість: обмежити доступ до своїх фото; встановити умови використання фото; супроводжувати свої фото коментарями; дозволити коментувати свої фото; ставити до кожного фото мітки (теги), які дозволяють знаходити фото в архівах Flickr за темою, місцем або предметами присутніми на фото; позначати певні фрагменти фото з коментарем; прив'язувати фото до місця зйомки або місцезнаходження об'єкта на географічній карті з великою точністю; розмістити кожне своє фото в 10 тематичних групах.

Виділимо основні можливості використання Flickr у педагогіці:

- джерело навчальних медіа матеріалів;
- сховище навчальних матеріалів, архівів фотографій і творчих робіт студентів (zareestrovаний користувач може поміщати на сервер 20 Мб фото щомісячно);
- засіб для вирішення класифікаційних завдань (до кожної фотографії її власник може додати назву, короткий опис і ключові слова, мітки-категорії);
- засіб для вивчення карт знань (можна робити мітки і додати до них опис. Малюнок або фотографія служить картою, до якої роблять пояснення);
- засіб для спільної навчальної діяльності студентів з декількох різних міст;
- знайомство з базами даних і мобільними GPS-приймачами (якщо для місця, де зроблена фотографія, визначені точні GPS координати, то вони теж можуть бути додані як мітки і можна одержати зображення точки, в якій зроблена фотографія на карті google) [4, с. 104-105].

Сервіс *Picasa* — поєднує в собі можливості фотосервісу та геосервісу. Географічні сервіси (геосервіси) дають змогу працювати з картами світу, окремих країн, регіонів, міст у мережі Інтернет і спільно розміщувати інформацію на електронних географічних картах, позначати місця, створювати коментарі, приєднувати фотографії до тих місць, де вони були створені.

Picasa може працювати в 2 режимах:

- програма, яка безкоштовно завантажується з сервісу та встановлюється на комп'ютері (вона допомагає миттєво знаходити, редагувати фотографії) (<http://picasa.google.com/>);
- робота з *Picasa* безпосередньо в глобальній мережі Інтернет без встановлення спеціальної програми на персональному комп'ютері (<http://picasaweb.google.com/>).

За допомогою сервісу *Picasa* можна: легко і швидко обмінюватися фотографіями;

надсилати фотографії електронною поштою; завантажувати альбом в Інтернеті; надсилати фотографії до служби Blogger.

Однією з можливостей сервісу Picasa є приєднання фотографії до місця на карті Google, де було зроблено цю фотографію. Приєднання фотографії до карти називається геотагінгом.

Panoramio — це соціальний сервіс, що поєднує можливість зберігання фотографій і прив'язки їх до певної точки на карті, а також можливість виконувати пошук географічних об'єктів, публікувати коментарі до фотографій і т.д. Це сервіс для показу та вивчення різних місць на Землі за допомогою фотографій. Сервіс відрізняється від інших фотосервісів тим, що тут фотографії описують місцевість.

6. Сервіси для створення *карт знань*. *Карти знань* — це схеми, які наочно подають різні завдання, тези, взаємопов'язані та об'єднані якоюсь спільною ідеєю. Синоніми до терміна «карти знань»: карти розуму, карти пам'яті, інтелект-карти. Такий метод візуалізації інформації вперше застосував філософ Порфирій Тирський ще в III ст. н. е., намагаючись краще зрозуміти концепції Аристотеля. Ґрунтовні сучасні розробки в цьому напрямі належать до 60-х років XX ст. Термін «карта знань» або «інтелектуальна карта» запропонував Тоні Б'юзен.

Для створення карт знань використовуються сервіси: Bubbl.us, FreeMind, X-Mind, Mindmeister, Mindomo...

Висновки. Отже, нами розглянуті сервіси, які найбільш популярні нині і використовуються в навчальному процесі вищої школи практично на всіх рівнях. Значною перевагою цих сервісів є їх доступність, дружність і безкоштовність. Сервіси Веб 2.0 не розроблялися спеціально для освіти, тому потрібно «приспосовувати» педагогіку під їх можливості.

Варто звернути увагу на те, що студенти вже виховані на засобах миттєвої передачі повідомлень, блогах, вікі, групових чатах, плейлистах, пірінговому обміні файлами і онлайн-багатокористувацьких іграх. «Покоління Net» хоче отримати більше комфорту під час використання технологій, схильне до більшої соціальної конективності, більш зміщене у бік креативності і задоволень.

Не дивлячись на безліч переваг технологій Веб 2.0 виникають і негативні моменти, які включають: необхідність наявності сучасних комп'ютерів і високошвидкісного каналу зв'язку; спеціальну підготовку викладачів і студентів для використання сервісів; проблему самопрезентації і довіри до інформації; утруднення вираження емоцій за допомогою текстового каналу комунікації; проблеми приватних даних; психологічні проблеми Інтернет-спілкування; інтелектуальну власність і авторське право та ін.

Література:

1. O'Reilly T. What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software / O'Reilly Tim // Computer and Information Science. — 2007. — Vol. 65. - P. 17-37.
2. Tim Berners-Lee WorldWideWeb: Proposal for a HyperText Project / Tim Berners-Lee, Robert Cailliau. - Mode of access: <http://www.w3.org/Proposal.html>. — Title from screen.
3. Alexander P. Web 2.0 : Web Services Mesh-up / P. Alexander. — Prentice Hall, 2005. — 248 p.
4. Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : навчальний посібник / М. Ю. Кадемія, І. Ю. Шахіна . — Вінниця, 2011. — 220 с.

У статті охарактеризовані соціальні сервіси та їх використання у навчальному процесі.

Ключові слова: Блог, Вікі, Делішес, Ютуб, Флікр, Панораміо, Пікаса, сервіси для створення карт знань.

В статті охарактеризовані соціальні сервіси, їх використання в учебному процесі.

Ключевые слова: Блог, Вики, Делишес, Ютуб, Фликр, Панораміо, Пикасса, сервіси для створення карт знань.

In the articles described social services are for the use in an educational process, such as.

Key words: Blog, WikiWiki, Del.icio.us, Youtube, Flickr, Panoramio, Picasa, services for creation of cards of knowledges.